

ГЕОГРАФІЯ

Балан М.

Науковий керівник – доц. Питуляк М.Р.

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ БОРЩІВСЬКОГО РАЙОНУ

Споживацьке відношення до земельних ресурсів призвело до того, що в більшості регіонів України антропогенне навантаження та антропогенна перетвореність їх досягли критичної межі. У зв'язку з цим першочергового значення набуває реалізація стратегічних цілей та концептуальних принципів збалансованого землекористування.

Від ефективності землекористування залежить стан природокористування регіону в цілому. Одним із завдань стратегії сталого розвитку є оптимізація землекористування. Необхідне наукове обґрунтування тактики та механізмів запровадження основних положень узгодженого (збалансованого) розвитку в окремих регіонах України [3].

Метою дослідження є вивчення та аналіз стану земельних угідь Борщівського району.

Дослідженням земельних ресурсів України займалися такі вчені: Р.І.Іванух (1996), В.М. Трегобчук (1997), Л.Я. Новаковський (1985), Т.М. Лактіонова (1992, 1998), В.В.Медведев (1992, 1998), В.П. Руденко (2005, 2010), С.О. Осипчук (2008) та інші. В їх працях звертається увага на сучасний стан земельних ресурсів в Україні, їх структуру та геопросторові відмінності; характеризується їх екологічний стан та чинники, що їх визначають, аналізуються основні показники ефективності використання земельних ресурсів та їх оптимізації.

Наукові дослідження підтверджують, що раціональне, екологічно безпечне землекористування можна забезпечити тоді, коли 1/3 земель постійно залишатиметься в природному стані. Дана тематика наведена в дослідженнях таких вчених як, П.Т. Саблук, В.В. Тишковець, С.І. Дорогунцов [1, 5, 6].

Земельний фонд - загальна площа земель, що належить групі землекористувачів, підприємству, кооперативу, або земель, що входять в адміністративно-територіальну одиницю.

Земельні ресурси – це частина земельного фонду, що використовується або може бути використана у народному господарстві.

Земельні ресурси – це найважливіша частина природного середовища, що характеризується просторовим розміщенням, рельєфом, ґрунтовим покривом, рослинністю, надрами, водами, виступає головним засобом виробництва в сільському і лісовому господарстві, а також просторовим базисом для розміщення усіх галузей господарства.

У залежності від цільового призначення земельний фонд підрозділяють на категорії земель. Класифікація земель залежності від їх цільового призначення дозволяє диференційований підхід до правового регулювання земельних відносин в рамках правового режиму земельного фонду. Під цільовим призначенням земель розуміють встановлений правовий режим, умови і межі використання земель для конкретних цілей [4].

Структура земельного фонду не є статичною. Під дією різних економічних, екологічних та інших факторів відбуваються зміни як в складі земельного фонду, так і всередині кожної категорії.

Необхідність державного управління земельним фондом зумовлена економічним значенням землі для життєдіяльності суспільства та незамінністю в сфері матеріального виробництва та інших галузях господарської діяльності.

Зміст державного управління земельним фондом полягає у забезпеченні раціонального використання і ефективної охорони земель на основі проведення організаційно – правових та адміністративно – управлінських заходів у поєднанні з стимулюючими заходами економічного характеру.

Сільськогосподарські угіддя – це частини землі, що використовуються для сільськогосподарського виробництва. Характерною рисою структури сільськогосподарських угідь є загальна висока питома вага розораних земель.

Розорані земельні ділянки – це ділянки, які систематично обробляються і використовуються під посіви сільськогосподарських культур, включаючи посіви багаторічних трав, а також чисті пари, площі парників і теплиць [5].

Наявність родючих земель в Борщівському районі сприяла надмірній їх розораності.

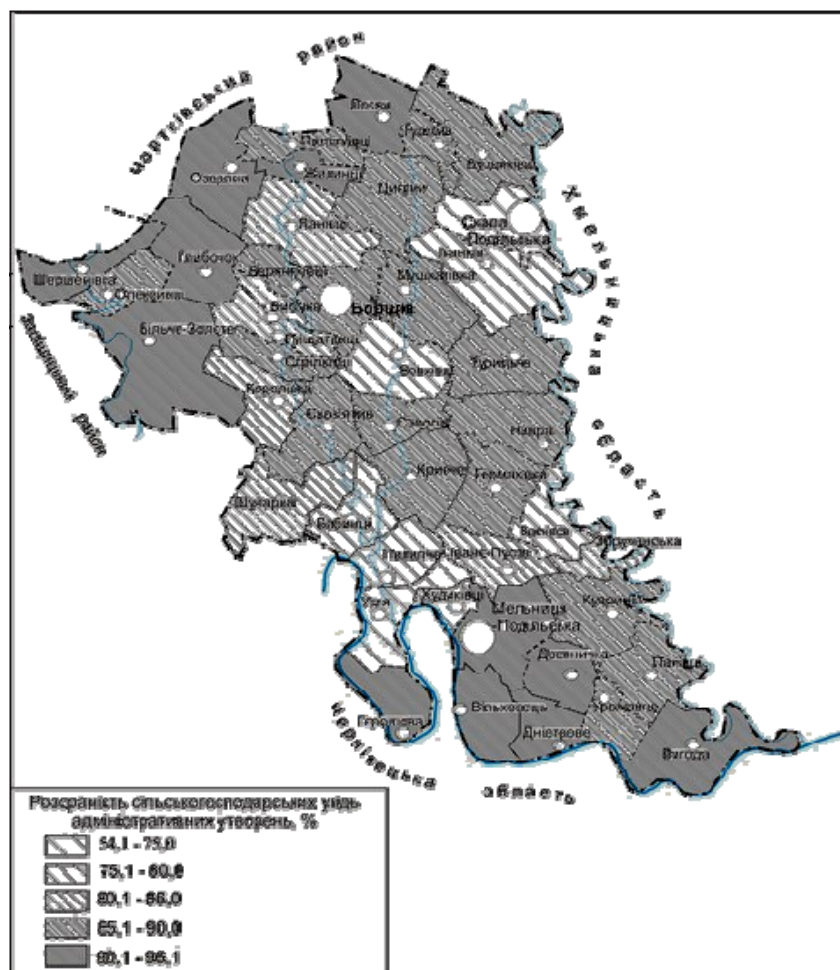

Рис. 1. Розораність сільськогосподарських угідь Борщівського району

Аналізуючи карту розораності сільськогосподарських угідь адміністративних утворень, можна зробити висновок, що частка розораних земель є високою. Найбільша розораність спостерігається в північно-західній частині (сільські ради – Лосяцька, Озерянська, Глибочецька, Більче-Золотецька, Жилинська) та південній (Горошівська Вигодська, Мельниця–Подільська, Дністровська, Дзвиняцька) і становить 90,1 – 96,1%.

Дещо менша розораність земель в центральній частині Борщівського району (сільські ради – Кривченська, Гермаківська, Турильченська, Сапогівська, Мушкатівська, Висічанська), південній (Кудринецька, Панівецька, Урожайнівська) та крайній півночі (Циганська, Гусятинська). Тут показники розораності становлять 85,1 – 90%.

Таке інтенсивне сільськогосподарське використання зумовлює зменшення родючості ґрунтів у зв'язку з їх переуцільненням, втрати грудкувато – зернистої структури, водопроникністю та аераційною здатністю з усіма екологічними наслідками.

Середня розораність земель (75,1 – 85,0%) в південно-західних та південно-східних частинах району (сільські ради – Устянська, Худиківська, Пилипчинська, Заліська, Бабинецька, Шупарська, Іване-Пустенська). Найменша розораність земель Борщівського району (54,1-75,0%) в Вовківській та Скалі – Подільській сільських радах.

Висновки. Дослідження та аналіз сучасного стану розораних земель показують, що сільськогосподарська освоєність земель дещо перевищує екологічні норми. За нинішнього екстенсивного та надмірного землемісткого аграрного виробництва практично неможливо забезпечити його стабільний, конкурентоспроможний та екологічно безпечний розвиток.

Висока розораність обумовлює незадовільну екологічну стійкість угідь, у результаті чого за екстенсивного використання земельних ресурсів посилюється деградація ґрунтів. Також висока розораність земель небажана з економічного та екологічного поглядів, адже вона різко знижує природний потенціал території, робить її одноманітною, а господарство – вузькоспеціалізованим, отже, для більш раціонального і ефективного використання необхідно зменшувати частку ріллі у загальній площі сільськогосподарських угідь [6].

Ефективність використання землі потрібно розглядати у системній сукупності екологічних, виробничо-економічних та соціальних показників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данилишин Б. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.М. Данилишин, С.І.Дорогунцов, В.С.Міщенко, Я.В.Коваль, О.С.Новоторов, М.М. Паламарчук. – К.: РВПС України, 1999. – 716 с.
2. Дорогунцов С. І. Екологія. Підручник. Для економічних вищих навчальних закладів і факультетів / Дорогунцов С. І. Київ – 2005. – 371 с.
3. Земельні ресурси України / За ред. Медведева М.М., Лактіонової Т.М. – К.: Аграрна наука, 1998. – 150 с.
4. Коротун І.М. Природні ресурси України. Навчальний посібник для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / І.М.Коротун, Л.К.Коротун, С.І.Коротун. – Рівне, 2000. – С. 95–120.
5. Саблук П. Т. Розвиток земельних відносин в Україні / П. Т.Саблук. К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 396 с.
6. Тишковець В. В. Моніторинг земель. Методичні рекомендації / В.В.Тишковець. Харків – 2009.

Кузик І.

Науковий керівник – проф. Царик Л.П.

ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОБ'ЄДНАНОЇ КОПИЧИНЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Актуальність дослідження. Системні зміни, які сьогодні відбуваються в Україні, потребують наукових обґрунтувань та зважених рішень. Зміна адміністративно-територіально устрою нашої держави веде до нового формату використання природних ресурсів тої чи іншої громади. У зв'язку з цим постає питання інвентаризації наявних природних ресурсів в нових адміністративних одиницях. Адже природно-ресурсний потенціал – повинен формувати структуру виробництва певної території, а відповідно і забезпечувати надходження до місцевого бюджету. Інтенсивне використання природних ресурсів породжує низку проблем, переважно екологічного характеру. Нові законодавчо-фінансові можливості мають слугувати основним засобом для вирішення цих проблем. Тому, інвентаризація екологічних негараздів, новітніх адміністративних одиниць та розробка шляхів їх розв'язання сьогодні є вкрай важливою.

Метою дослідження виступає аналіз геоєкологічних проблем об'єднаної Копичинецької громади та розробка ефективних шляхів вирішення цих проблем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням проблем природокористування об'єднаних територіальних громад займається вузьке коло науковців. Часто питання такого характеру піднімають громадські активісти, новообрані керівники громад та різні міжнародні організації, які сприяють реформі місцевого самоврядування в Україні. Серед найсучасніших досліджень слід зазначити: праці науковців «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», м. Київ – І.В. Патоки, О.М. Кобзара, С.В. Хлобистова, В. Матюха, І. Бистрякова, Д. Клинового [1, 4]. Проблеми оптимізації землекористування адміністративних районів Поділля, які будуть поділені на територіальні громади досліджував професор ТНПУ ім. В. Гнатюка - Царик Л.П. [5]. Останні кілька років дослідженням землекористування територіальних громад займається директор Навчально-наукового інституту економіки та екології природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління – Тертяк А.М. [3]. В галузі управління земельними ресурсами в умовах децентралізації свої дослідження також проводила О.О. Костишин [2] та інші фахівці.

Виклад основного матеріалу. Дослідження носитиме геоєкологічне спрямування, в ході якого буде розглянуто:

- проблему водопостачання та водовідведення об'єднаної Копичинецької громади, а також інші проблеми пов'язані із використання водних ресурсів даної території;
- проблему збору та утилізації ТПВ об'єднаної громади;
- проблему оптимального землекористування в межах територіальної Копичинецької громади;
- проблему ефективної екологічної освіти, виховання та просвітництва.

Відправною точкою у створенні об'єднаних територіальних громад в нашій державі сьогодні є Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» і «Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року». Ці нормативно-правові акти є основою законодавчого регулювання діяльності новостворених адміністративних одиниць.

На даному етапі формування територіальних громад у Тернопільській області створено близько 30 нових адміністративних одиниць. Копичинецька громада знаходиться на етапі становлення, оскільки ще ведуться перемовини з усіма зацікавленими партнерами. До об'єднаної громади з центром у м. Копичинці мають увійти 9 сільських рад (табл. 1). Загальна площа об'єднаної Копичинецької громади становить близько 30 тис. га. Населення громади станом на 2015 рік складає 15 550 осіб.